

İŞIQLI ARZULARIM ÇOXDUR...

(Əməkdar incəsənət xadimi, kinoşünas Aydın Kazımzadə ilə müsahibə)

Aydın Kazımzadə, 50 ildən artıqdır ki, fədakar alim zəhmətilə çalışır; milli kinoşünaslığımızda yazdığı resenziya, məqalə və kitabları əhatə dairəsi, təhlillərinin obyektivliyi, elmiliyi ilə fərqlənir. Məqalələrində milli kinomuzun dünənindən, bu gündən, yeni sabahlarından söz açır. Tədqiqatları sənətseverlərlə bərabər, tələbələr, doktorantların, alimlərin də stolüstü kitablarındandır. “Heydər Əliyev və kinematoqraf”, “Azərbaycan kinematoqrafçıları”, “Kino-rejissor Nazim Rza İsrəfilov”, “Rasim Ocaqov”, “Kinooperator Kənan Məmmədov”, “Kamil Nəcəfzadə”, “Üzeyir Hacıbəyov və kino”, “Əbədi ölməzlik zirvəsi”, “Kinokamera gəzdiren adam” kimi kitabları müxtəlif illərdə işıq üzü görür.

“Atikva ümid deməkdir”, “Zərgər”, “Taleyin beş anı” kimi sənədli filmlərin ssenariləri peşəkar kinodramaturq qələminin məhsuludur. Kino sahəsində səmərəli fəaliyyətinə görə “Qızıl qələm”, “Humay”, “Qızıl çıraq”, “Həsən bəy Zərdabi”, “Cəfər Cəbbarlı”, “Zirvə” mükafatlarına, 2005-ci ildə isə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı ilə əməkdar incəsənət xadimi adına layiq görülür.

Aydın Kazımzadə 1940-cı il yanvar ayının 15-də Bakı şəhərində anadan olub. O, 44 sayılı orta məktəbdə 7-ci sinfə kimi oxuyaraq, təhsilini 57 sayılı axşam fəhlə-gənclər məktəbində davam etdirir. 1955-1958-ci illərdə istehsalatda işləyir. 1958-1963-cü illərdə ovaxtkı Azərbaycan Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsində təhsil alır. 1963-cü ildən isə kinematoqrafiya sahəsində çalışır. 1985-ci ildə Moskvada Ümumittifaq Dövlət Kinematoqrafiya İnstitutunun nəzdində reklam işi üzrə yaradıcı və rəhbər kinematoqrafiya işçilərinin rixtisasartırma kurslarını bitirir.

Aydın Kazımzadə Azərbaycan da kino mətbuatının yaradıcısı sayılır; “Kino” qəzetinin və “Film” jurnalının baş redaktoru, Məlumat-reklam bürosunun direktoru, Az.TV-də dublyaj şöbəsinin müdiri, “Azərkinovideo” İstehsalat Birliyində reklam şöbəsinin müdiri, Azərbaycan Kino Ensiklopediyasının baş redaktor müavini, icraçı di-

rektoru, Dövlət Film Fondunun direktor müavini, baş mütəxəssisi kimi vəzifələrdə çalışır. Redaktoru olduğu “Kino” qəzeti 1974-cü ildə kinematoqrafiya sahəsində dərc edilən mətbuat orqanlarının ümumittifaq müsabiqəsinin qalibi kimi SSRİ Kinematoqrafiya Komitəsinin diplomunu alır. Kinoya aid 200-dən artıq elmi və publisistik məqalə ilə dövrü mətbuatda çıxış edib. O, yerli televiziya kanallarında “Kino tariximizdən” və “Kinoman” verilişlərinin aparıcısı olub. Hazırda “Mədəniyyət” kanalında “Kinosalnamə” verilişinin aparıcısı və ssenari müəllifidir. Azərbaycan Dövlət Film Fondunun nəzdində kino muzeyinin aparıcı mütəxəssisi kimi fəaliyyət göstərir.

Sovet dönəmində keçmiş müttəfiq respublikalarla bərabər, Azərbaycanda da kino günü avqustun 27-də qeyd olunurdu. Azərbaycanda kino tarixinin 2 avqust 1898-ci ilə təsadüf etməsi faktına keçmiş sovet kino rəhbərliyi göz yumur, milli mədəniyyətləri—vahid sovet mədəniyyətində birləşdirməyə çalışırdılar. Bu ələmətdar günün üzə çıxmasında xidmətləri olan kinoşünasların sırasında Aydın Kazımzadənin də xüsusi yeri var. Yalnız müstəqillik illərində ümummilli lider Heydər Əliyevin 18 dekabr 2000-ci il tarixli Sərəncamı ilə əsl həqiqət öz yerini tutur. Azərbaycanda 2 avqust Milli Kino Günü kimi tarixə düşür.

Aydın Kazımzadə 2011-ci ildə işıq üzü görən “Heydər Əliyev və kinematoqraf” kitabında Ümummilli Liderin Azərbaycan kino sənətinin inkişafındakı sonsuz xidmət və qayğısından söz açır. Ulu öndərin Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsində çalışdığı illərdə milli kinomuzda olan diqqətindən bəhs edir.

Ulu öndərin Azərbaycana rəhbərliyinin birinci mərhələsində “Bir cənub şəhərində”, “Ad günü”, “İstintaq”, “Babək” kimi filmlərin taleyindəki müstəsna rolu, “Mozalan”

satirik kinojurnalına göstərdiyi dövlət qayğısı da kitabda ayrıca vurğulanır. “Azərbaycanfilm” kinostudiyasının maddi-texniki bazasının daha da genişləndirilməsi tədbirləri haqqında”, Azərbaycan kinosunun 60 illiyi haqqında qəbul etdiyi qərarlar xatırlanır. Ulu öndərin Milli Kino Günü ilə əlaqədar imzaladığı tarixi sərəncamın əhəmiyyəti açıqlanır.

2005-ci ildə nəşr olunan “Azərbaycan kinosu və müharibə” kitabında Aydın Kazımzadə Azərbaycan kino işçilərinin ikinci Cahan müharibəsində ön və arxa cəbhələrdə fədakarlığından, apardıqları çəkilişlərdən danışır. Müharibədə qəhrəmanlıqla vuruşan Mirzə Mustafayev, Cavanşir Məmmədov, Xan Babayev, Leonid Koretzki, Əlibala Ələkbərov, Teyyub Axundov, Ədhəm Qulubəyov və başqalarının döyüş yolu haqqında məlumat verir. Burada həmçinin müharibə illərində çəkilən bədii və sənədli filmlərə də toxunulur. Kitabda müharibədən sonrakı illərdə bu mövzuya həsr olunmuş “Uzaq sahillərdə”, “Onun böyük ürəyi”, “Mən ki gözəl deyildim”, “Şərikli şorək”, “Bizim Cəbiş müəllim” kimi filmlər geniş təhlilini tapır.

Aydın Kazımzadənin 2006-cı ildə oxucuların görüşünə “Əbədi ölməzlik zirvəsi” adlı monoqrafiya ilə gəlir. Milli kinomuzun görkəmli nümayəndəsi, əməkdar incəsənət xadimi Əlisəttar Atakişiyevin həyat və yaradıcılıq yolu izlənen bu kitabla Aydın Kazımzadə hələ sağlığında unudulan, ömrünü Moskvada, qocalar evində başa vuran Əlisəttar Atakişiyevin ekran fəaliyyətinə işıq tutur; onun şərəfli sənət yolunu kinoşünaslığımızda ilk dəfə olaraq geniş və hərtərəfli şəkildə tədqiq edir. Aydın Kazımzadə filmlərinə neçə-neçə nəslin bu gün də sevə-sevə baxdığı sənətkarın yaradıcı simasını oxucuların gözləri qarşısında canlandırır; operator, rejissor, rəssam, kinodramaturq kimi geniş və çoxşaxəli fəaliyyətini

səbrlə vərəqləyir. Kitaba daxil edilən Polad Bülbüloğlunun, Amaliya Pənahovanın, Nodar Şaşıqoğlunun, Kamal Xudaverdiyevin, Lütfi Məmmədbəylinin və başqa sənətkarların xatirələrində isə Əlisəttar Atakişiyevin xarakterindəki ən gözəl insani xüsusiyyətlər vurğulanır.

2012-ci ildə Aydın Kazımzadənin növbəti kitabını oxuculara təqdim edir. “Azərbaycan kinematoqrafçıları” adlanan bu kitabda kinoşünas Adil İsgəndərov, Kamil Rüstəmbəyov, Şamil Mahmudbəyov, Xeyri Əzimzadə, Məmmədrza Şeyxzamanov, Ələsgər Ələkbərov, Hamlet Xanizadə kimi sənətkarların həyat və yaradıcılığında söz açılır.

2016-cı ildə çapdan çıxan “Kinokamera gəzdiren adam” kitabı Xalq Artisti, keçmiş Lenin mükafatı laureatı kinorejissor-kinooperator Cavanşir Məmmədovun həyat və yaradıcılığına həsr olunur. Kitabda Cavanşir Məmmədovun Teyyub Axundovla birgə çəkdiyi “Görüş”, “Mahni belə yaranır” kimi bədii filmlərdə unudulmaz sənətkarın sənətkarlıq üslubu ön plana çəkilir. Kitabda Cavanşir Məmmədovun ssenari müəllifi və rejissor-operator olduğu sənədli filmlərdən də danışılır. “Kinokamera gəzdiren adam” kitabı eyni zamanda milli kinooperator məktəbimizin ənənələrini öyrənmək baxımından da çox əhəmiyyətlidir. Kitaba əməkdar incəsənət xadimi, Dövlət mükafatı laureatı kinooperator Kənan Məmmədov ön söz yazıb.

—Aydın müəllim, bu gün həyatınızı kino sənətindən ayrı təsəvvür etmək mümkün deyil. Maraqlıdır, kino sahəsinə gelişinizi necə xatırlayırsız?

—Düzünü desəm, kinoya təsadüfən gəlmişəm. Artıq 55 ildir ki, kinodayam. 50 il də televiziya da çalışıram. Kinoya gəldiyim günü indiki kimi xatırlayıram. Jurnalistikani bitirəndən sonra iş axtarırdım. Kinoprokatda o vaxt filmlərin reklamı ilə bağlı bülleten buraxırdılar. Məni

77 manat maaşla fotoqraf işə götürdülər. Kinostudiyaya gələndə Tofiq Tağızadə, Muxtar Dadaşov, Ağahüseyn Kərimov, Məmməd Əlili, Əlisəttar Atakişiyev, Hüseyn Seyidzadə, Mikayıl Mikayılovla tanış oldum. Belə görkəmli sənətkarlarla tanış olandan sonra taleyimi əbədi olaraq kinoya bağladım.

—Bu illərdə son dərəcə zəngin şəxsi kino arxivi fondu da yaratmışız. Mübaligəsiz demək olur ki, bu gün arxiviniz respublikada ən nadir şəxsi kino arxivlərindən biridir. Arxivinizdə qorunan qiymətli sənədlər, nümunələr haqqında danışmağınızı istərdik.

—Mən kompüterdən istifadə etmərəm. Evdə 500-ə yaxın qovluğum var. Kitablarımı qovluqların əsasında yazıram. Şəxsi kino arxivi yaratmağı mənə o zaman “Lətif”, “İsmət” kimi sessiz filmlərinin rejissoru Mikayıl Mikayılov, sənədli filmimizin yaradıcılarından olan Niyazi Bədəlov, bu gün sənət əfsanəsinə döən Məmməd Əlili tövsiyə etdilər. Mətbuatda kimin haqqında məqalə dərc olunurdusa, onu kəsib ayrıca qovluğa yığdım. Və mən bu günə kimi o ustad sənətkarların tövsiyələrinə əməl edirəm. Şəxsi arxivimdə müxtəlif mövzularda olan qovluqlar var.

—Yarım əsrdən artıqdır ki, kitabxanalarda, müxtəlif dövlət arxivlərində yorulmadan çalışır, dəyərli axtarışlar aparırsız. Azərbaycanda animasiya filmi-nin yaranma tarixinin 1933-cü ilə aid olması da jurnalist-alim əməyinizin nəticəsində meydana çıxdı...

—Əslində, Azərbaycanda animasiyanın yaranması 1931-ci ilə təsadüf edir. Arxivdə texniki animasiyaya aid nümunə mühafizə olunur. Bu nümunədən aydın olur ki, artıq 1931-ci ildə bizdə texniki animasiya olub. Milli kinomuzda sənədli, elmi-kütləvi filmlərdə həmişə texniki animasiyadan istifadə etmişik. 1935-ci ildə isə “Abbasi

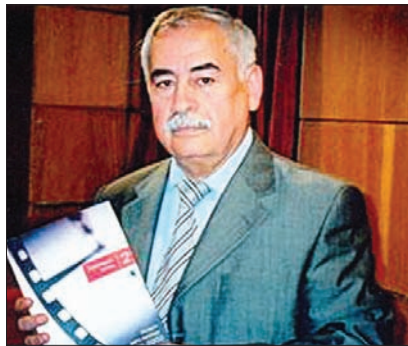
bədbəxtliyi” filmi ilə bizdə bədii animasiya yaranıb. “Bir qalanın sirri” filmində Əlisəttar Atakişiyev bədii animasiyadan ustalıqla istifadə edib. Bədii animasiya filmi bizdə müstəqil janr kimi “Cırtan” filmi ilə 1969-70-ci illərdə yarandı.

—İkinci Cahan müharibəsi mövzusunda çəkilən ekran əsərləri milli kinomuzun nadir inciləri kimi bu gün də sevilə-sevilə baxılır. Qarabağ mövzusunda çəkilən filmlərimizə münasibətiniz maraqlıdır.

—Qarabağ mövzusunda ilkin olaraq sənədli filmlər, xronikalar çəkildi. Azərbaycan televiziyasının, kinostudiyanın operatorları ön cəbhədə çəkilişlər aparırdı. Həmin çəkilişlər əsasında bu mövzuda ilk sənədli filmlər yarandı. Sonradan bədii filmlər də çəkildi. Bu filmlərin başlanğıcında “Fəryad” filmi durdu. Çox gözəl filmdir. Qarabağ mövzusunda çəkilən filmləri səviyyəindən asılı olmayaraq heç vaxt pisləmirəm. Bunlar hamısı vacibdir.

—Aydın müəllim, haqqında bəhs etdiyiniz sənətkarların bəziləri haqqında tədqiqatlar yazılıb. Lakin heç şübhəsiz ki, hər birinin həyat və yaradıcılıq yolunda hələ də yazılmamış səhifələr az deyil. Bu sənətkarlar haqqında ayrıca tədqiqat əsəri yazmağı düşünürsüz ki?!

—Mən Rasim Ocaqov, Kamil Nəcəfzadə, Əlisəttar Atakişiyev haqqında kitab yazmışam. Cəfər Cəbbarlının kino fəaliyyəti haqqında yazdığımı kitabı çap edə bilmirəm. Xalq artisti Elmira Şabanova haqqında kitabım hazırdır. Həsən Seyidbəyli haqqında tədqiqatlarım var. Niyazi Bədəlov, Məmməd Əlili haqqında böyük məmnuniyyətlə yazardım. Yene çap problemi qarşımdadır. Cavanşir Məmmədov milli kinomuzda Lenin mükafatı alan yeganə sənətkardır. Onun haqqında yazdığım kitabı Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi çap etdi. Hər dəfə də nazirliyə müraciət edə

bilmirəm. Ona görə də tədqiqatlarının çap problemi qalır.

—“Azərbaycanfilm” kinostudiyasında son illər diqqətinizi çəkən hansı imzalar, filmlər haqqında ayrıca danışmaq istərdiz?

—“Qırmızı bağ” filmi bəyənim. Çox gözəl də çəkilib. Bu yaxınlarda “Nar bağ” filminə baxdım. Çox maraqlı filmidir. Beynəlxalq festivallarda da mükafatlar alıb. İlqar Safatın “Sahə” filminin beynəlxalq festivallarda uğuru məni sevindirir. Şamil Nəcəfzadənin “Qala” filmi qeyd etmək istərdim. Şamil Əliyevin “Çölçü”, Elçin Musaoğlunun “Nabat” filmi uğurlu ekran əsərlərindəndir.

—Siz eyni zamanda “Zərgər”, “Həyatın beş anı” kimi sənədli filmlərin ssenari müəllifisiniz. Maraqlıdır, kinoşünas olaraq, özünüzü ssenarist kimi sınamaq hansı zərurətdən yarandı?

—Mən peşəkar ssenarist deyiləm. Jurnalist olaraq özümə borc bildim ki, məni narahat edən mövzuları qələmə alım. Bizdə millətlərarası heç bir ayrı-seçkilik olmayıb. Millətimizin qanındadır bu. Heç bir millətə fərq qoymuruq. Yəhudilərin Azərbaycana nə vaxt gəlmələrinin, məskunlaşmalarının tarixini öyrəndim. Nəticədə “Atikva-ümid deməkdir” adlı ssenari meydana çıxdı.

—Aydın Kazımzadənin, heç şübhəsiz ki, işıqlı arzularınız çoxdu...

—İşıqlı arzularım çoxdur... Alahdan bir sağlamlıq istəyirəm ki, yazdıqlarımı tamamlayıb oxucuların mühakiməsinə təqdim edim.

—Aydın müəllim, müsahibəyə görə Sizə təşəkkür edir, yaradıcılıq uğurları arzulayırıq.

HATƏM ƏSGƏROV,
rejissor.